

Fai 'e 'Elett Russell M. Nelson

'O e Kōlomu 'o e Kau 'Aposetolo 'e Toko Hongofulu Mā Uā

Fehangahangai mo e Kaha'ū 'i he Tui

Te tau malava 'i he mo'oni, ngaahi fuakavā mo e ngaahi oua'ū 'o ikuna 'i 'a e manavaheē pea fehanga'hangai mo e kaha'ū 'i he lotu tui!

Si'oku kāinga 'ofeina, 'oku ou fakamālō atu 'i ho'omou poupou, 'o 'ikai ngata pē he hiki hake homou nimá, ka 'i ho'omou ngāue langaki mo'ui 'oku fai mei 'apí, 'i he Siasí pea mo homou tukui koló. 'Oku mau fiefia ke feohi mo kimoutolu pea mo vakai atu ki ho'omou feohi mo homou fāmili mo e kaungāme'á. Neongo pe ko e fē feitu'u 'oku mou nofo aí, 'oku mau vakai atu ki ho'omou feinga ke hoko e māmani ko 'ení ko ha feitu'u lelei angé. 'Oku mau poupou 'i kimoutolu! 'Oku mau 'ofa atu! 'Oku mau lotua kimoutolu 'o hangē ko ho'omou lotua kima'utolú!

'Oku mau mamata lotu atu ki ha fakataha mai homou fāmili ki he televisoné pe ko e 'initaneti 'i 'api ke mamata he konifelenisi lahí. Na'e 'omi 'e ha fa'ē mo ha tamai tokanga ha tau 'o ha la'itā ne nau faitaa 'i lolotonga e taimi konifelenisi. Ne na siofi hona foha māhina 'e 18, 'i he'ene 'ilo 'i e fō-tunga mo e le'o 'o e tokotaha leá. Na'e kamata ke 'uma e ki 'i tamasi'í 'i hono la'í nimá pea 'ai ki he TV. Na'á ne fie 'unu atu ke ofi ki ai. Ko ia ne ala atu hono tuofefine lahi angé, 'o hiki 'i hake hono tuonga'ané ki hono umá 'o 'omi

ke ne ofi ange ki ai. Ko e la'itaá 'eni.

'Io, ko au 'oku 'asi he 'ata 'o e TV pea ko homa makapuná 'a e fānau ko 'ená. 'I ha ngaahi ta'u mei heni 'e hoko e tamasi'í ni ko ha kaumātu'a, ma'u 'enitaumeni he temipalé pea mateuteu atu ke ngāue fakafaifekau. Te ne sila 'amuiange mo hano hoa ta'engata te ne fili. 'Okú ke vakai lotu atu nai ki ha'ane hoko ha 'aho ko ha husepāniti mo ha tamaí, pea 'i ai ha'ane fānau? Pea te ne lea fakamāvae ha 'aho ki he'ene ongo kui tangatá, 'i he 'ilopau ko e maté ko ha kongá pē ia 'o e mo'uí.

'Oku mo'oni ia. 'Oku tau mo'uí ka te tau mate pea 'oku tau maté ke tau toe mo'ui. 'I he vakai mei he ta'engatá, ko e mate pē 'oku taimi halá, 'a e mate ko ia 'a ha taha 'oku 'ikai mateuteu ke fe'iloaki mo e 'Otuá.

'I he'emaui hoko ko ha kau 'apose-tolo mo e kau palōfitá, 'oku 'ikai ngata pē 'emaui hoha'a ki he'emaui fānau mo e makapuná, ka 'oku mau hoha'a foki kiate kimoutolu—pea mo e fānau kotoa pē 'a e 'Otuá. Ko e me'a kotoa pē kuo tokateu mai 'e he kaha'ū ki he fānau toputapu taki taha 'a e 'Otuá, 'e kamata tanumaki ia ki ai 'e he'ene

mātu'á, fāmili, kaungāme'á mo e kau faiakó. Ko ia 'oku hoko leva he *taimí ni* 'a e tuí ko ha kongá 'o e tui 'a hotau hakó *'amuiange*.

'E tofa 'e he tokotaha fakafō'ituitui kotoa pē hono halá 'i ha māmani 'oku feliliuaki ma'u pē—ko ha māmani 'oku fe'au'auhi hono ngaahi fakakau-kaú. 'E fakafepaki 'i ma'u pē ai 'e he mālohi 'o e koví 'a e ngaahi mālohi 'o e lelei. 'E feinga ma'u pē 'a Sētane ke ne tohoaki 'i kitautolu ki hono halá pea ke tau mamahi 'o hangē foki ko iá.¹ Pea 'e 'i ai ma'u pē 'a e ngaahi faingata'a ia 'o e mo'uí, 'o hangē ko e puké, laveá mo e fakatu'utāmaki.

'Oku tau mo'ui 'i ha kuonga fai-ngata'a. 'Oku lahi fau e mofuiké, pea fakatupu 'e he peau kulá ha maumau lahi, hōloa e ngaahi pule'angá, tōtu'a e faingata'a fakā'ekonōmiká, 'ohofia e ngaahi fāmili, pea fakautuutu e vete malí. 'Oku 'i ai ha 'uhinga lahi ke tau hoha'a ai. Ka 'oku 'ikai fie ma'u ke hanga 'e he'etau ongo 'i manavasi'í 'o fetongi 'etau tuí. Te tau lava 'o fakafepaki 'i e ongo 'i manavasi'í ko iá 'aki hono fakamālohia 'etau tuí.

Kamata 'i ho'o fānau. Ko homou tefito 'i fatongiá mātu'a ke fakamālohia 'a 'enau tuí. Tuku ke nau ongo 'i ho'omo tuí, neongo ho'omo tofanga he ngaahi 'ahi'ahi faingata'a tahá. Fakatefito ho'omo tuí 'i he'etau Tamai Hēvani 'ofá mo Hono 'Alo 'Ofa'anga ko e 'Eiki ko Sīsū Kalaisí. Ako 'i ange e tui ko iá 'i he lotu fakapapau. Ako 'i ki he tamasi'í pe ta'ahine pelepelengesi kotoa pē ko e fānau ia 'a e 'Otuá kuo fakatupu 'i Hono tataú, pea 'oku 'i ai ha'ane taumu'a mo ha ivi toputapu. 'Oku fanau 'i 'a e taha kotoa pē ke ne ikuna 'i e ngaahi faingata'á mo fakatupulaki 'ene tuí.²

Ako 'i ange 'a e tuí 'i he palani 'a e 'Otuá ki he fakamo'uí. Ako 'i ange ko 'etau fononga ko ia 'i he matelié, ko ha vaha'a taimi 'ahi'ahi'anga ia, ko ha taimi 'o e vakai 'i mo e sivi 'i ke fakapapau 'i te tau fai ha me'a pē 'oku fekau mai 'e he 'Eiki ke tau faí.³

Ako 'i ange 'a e tui ke tauhi kotoa e ngaahi fekau 'a e 'Otuá, 'i he 'ilo pau 'oku 'omi kinautolú ke faitāpuekina 'Ene fānau mo nau fiefia ai.⁴ Fakatokanga ange te nau fetaulaki mo ha

kakai 'oku nau filifili pē 'a e fekau ke nau tauhi pea nau li'aki leva e toenga 'oku nau fili ke maumau'i. 'Oku ou ui 'eni ko e talangofua filifili. He 'ikai ola lelei e fa'ahinga filifili ia ko 'eni. 'E iku ia ki he mamahi. 'Oku tau tauhi e ngaahi fekau *kotoa* 'a e 'Otuá he'etau teuteu atu ke fe'iloaki mo Iá. 'Oku fie ma'u e tui ka te talangofua ki ai pea 'e fakamālohia e tui ko iá 'i hono tauhi 'a 'Ene ngaahi fekaú.

'Oku hanga 'e he talangofuá 'o faka'atā ke tafe ta'e fakangatangata mai e ngaahi tāpuaki 'a e 'Otuá. Te ne faitāpuekina 'Ene fānau talangofuá 'aki 'a e tau'atāina mei he pōpulá mo e mamahi. Pea te Ne tāpuekina kinautolu 'aki ha maama 'oku lahi angé. Hangē ko 'eni, 'oku tauhi 'e ha taha e Lea 'o e Potó 'i he'ene 'ilo'i he 'ikai ngata pē hono hanga 'e he talangofuá 'o fakatau'atāina'i kita mei he mo'ui kuo ma'unimaá, ka 'oku toe tēnaki mai foki ai ha ngaahi tāpuaki 'o e potó mo e ngaahi koloa 'o e 'iló.⁵

Ako'i ange 'a e tui ke 'ilo'i 'e 'omi 'e he talangofua ki he ngaahi fekau 'a e 'Otuá ha malu'i fakaesino mo fakalau-mālie. Pea manatu'i, 'oku tu'u mateuteu mai e kau 'āngelo mā'oni'oni ke tokoni'i kitautolu. Kuo fakahā 'e he 'Eikí, "Te u mu'omu'a 'i homou 'aó. Te u 'i homou nima to'omata'ú pea 'i homou to'ohemá, pea 'e 'i homou lotó 'a hoku Laumālie pea 'e takatakai 'a kimoutolu 'e he'eku kau 'āngeló, ke poupu'i hake 'a kimoutolu." ⁶ He tala'ofa ma'ongo'onga ia! Te Ne faitokonia kitautolu mo 'Ene kau 'āngeló he taimi 'oku tau faivelenga aí.

'Oku fakamālohia e tui ta'etūkuá 'o fakafou 'i he lotú. 'Oku mahu'inga kiate Ia ho'omou ngaahi lotu fakamātoató. Fakakaukau ki he lotu mālohi mo fakamātoato ne fai 'e he Palōfita ko Siosefa Sāmitá lolotonga hono fakahū pōpula ia 'i he Fale Fakapōpula Lipetií. Na'e 'omi 'e he 'Eikí ha tali 'o liliu ai e fakakaukau 'a e Palōfitá. Na'á Ne folofola, "Ilo'i 'e hoku foha, 'e foaki 'e he ngaahi me'á ni kotoa pē 'a e potó kiate koe, pea 'e hoko ia 'o 'aonga kiate koe."⁷

Kapau te tau lotu 'i he fakakaukau ta'engata, he 'ikai fie ma'u ia ke tau ofo 'o kapau 'e onгона 'etau ngaahi

tautapa fakaloloma mo fakamātoato tahá. 'Oku hā e tala'ofa ko 'eni mei he 'Eikí 'i he vahe 98 'o e Tokāteline mo e Ngaahi Fuakavá:

"Kuo a'u hake ho'omou ngaahi lotú ki he telinga 'o e 'Eikí . . . pea kuo tohi ia 'aki 'a e me'a fakama'u mo e fakamo'oni ko 'eni—kuo fuakava 'a e 'Eikí mo tu'utu'uni 'e tali ia.

"Ko ia, 'okú ne fai 'a e tala'ofá ni kiate kimoutolu, 'aki 'a e fuakava ta'e-fa'a-liliu 'a ia 'e fakahoko ia; pea 'e fengāue'aki fakataha 'a e ngaahi me'a kotoa pē 'a ia kuo fakamamahi'i 'aki 'a kimoutolú koe'uhi ko ho'omou lelei pea ki hono fakalāngilangi'i 'o hoku hingoá, 'oku folofola 'e he 'Eikí."⁸

Na'e fili 'e he 'Eikí 'a e kupu'i lea mālohi tahá ke fakamahino'i mai ai kiate kitautolu! *'A e me'a fakama'ú! Fakamo'oni! Fuakavá! Tu'utu'uni! Fuakava ta'e-fa'a-liliu!* 'E kāinga, mou tui kiate Ia! 'E ongo'i 'e he 'Otuá ho'o ngaahi lotu fakamātoato mo mo'oni pea 'e fakamālohia ai ho'o tui.

Ke fakatupulaki ha tui 'oku tu'u-loá, 'oku mahu'inga ai ke ke tukupā tu'uloa ke totongi kakato ho'o vahehongofulú. 'Oku fie ma'u foki e tui ka te totongi vahehongofulu. Pea

'e fakatupulaki leva 'e he tokotaha totongi vahehongofulú ha tui 'oku lahi angé 'o a'u ki ha tu'unga kuo hoko ai e totongi vahehongofulú ia ko ha tāpuaki mahu'inga. Ko e vahehongofulú ko ha fono fakakuonga mu'a ia mei he 'Otuá.⁹ Na'á Ne tala'ofa ki He'ene fānau te Ne "fakaava 'a e ngaahi matapā 'o e langí, pea lilingi hifo . . . ha tāpuaki 'e 'ikai ha potu 'e fa'a hao ia ki ai."¹⁰ 'Ikai ngata aí, 'e hanga 'e he totongi vahehongofulú 'o tohi ho hingoá 'i he kakai 'a e 'Otuá mo malu'i koe 'i he "aho 'o e tauteá mo e tutú."¹¹

Ko e hā 'oku tau fie ma'u ai ha fa'ahinga tui fefeka peheé? Koe'uhí he 'oku faingata'a e kaha'ú. 'E tātātaha ke faingofua pe manakoa he kaha'ú ke te hoko ko ha mēmipa faivelenga 'o e Siasí. 'E sivi'i kitautolu taki taha. Na'e fakatokanga mai 'a Paula 'i he ngaahi 'aho faka'osí, ko kinautolu 'oku mui-mui faivelenga ki he 'Eikí te nau "ilo 'a e fakatangá."¹² 'E lava ke laiki koe 'e he fakatanga ko iá ke ke vaivai pe ko ha'ane fakaivia koe ke ke hoko ko ha fa'ifa'itaki'anga lelei mo ke lototo'a ange 'i ho'o mo'ui faka'ahó.

Ko e founa ko ia ho'o tali e ngaahi

'ahi'ahi 'o e mo'u'i, ko e kongā ia 'o hono fakatupulaki 'a ho'o tu'i. 'Oku hoko mai e mālohī he taimi 'okū ke manatu'i ai 'oku 'i ai hao natula fakalangi, ko ha tukufakaholo 'oku ta'engata hono mahu'ingā. Kuo fakamanatu atu 'e he 'Eikī kiate koe mo ho'o fānaū mo e makapunā, ko e kau 'ea-hoko fakalao kimoutolu pea na'e tuku fakatatali 'a kimoutolu 'i he langī ki he taimi makehe mo e feitu'u ko ia ke fā'ele'i ai kimoutolu, ke ke tupulaki pea hoko ai ko Hono kakai mo'ui taau 'o e fuakavā. 'I ho'o 'a'eva 'i he hala mā'oni'oni 'o e 'Eikī, 'e faitāpuekina ai koe ke ke hokohoko atu 'i He'ene lelei' peā ke hoko ko ha maama mo ha fakamo'ui ki Hono kakai.¹³

'Oku 'atā kiate kimoutolu taki taha kāinga 'a e ngaahi tāpuaki 'oku ma'u 'o fakafou 'i he Lakanga Taula'eiki Faka-Melekisēteki mā'oni'oni. 'E lava ke liliu 'e he ngaahi tāpuaki ni 'a e ngaahi tūkunga 'o ho'o mo'ui, 'i he tafa'aki hangē ko ho'o mo'ui lelei, takaua 'o e Laumālie Mā'oni'oni, fetu'utaki fakatāutahā mo e ngaahi faingamālie 'i he kaha'ū. 'Oku ma'u 'e he mālohi mo e mafai 'o e lakanga fakataula'eiki ko 'enī 'a e ngaahi ki kotoa pē ki he ngaahi tāpuaki fakalaumālie 'o e Siasī.¹⁴ Pea ko e fakaofa tahā, ko hono fakahā ko ia 'e he 'Eikī

te Ne hokohoko atu e ngaahi tāpuaki ko iā 'o fakatatau ki Hono finangalō.¹⁵

Ko e tāpuaki ma'ongo'onga taha 'i he ngaahi tāpuaki kotoa 'o e la-kanga fakataula'eiki, 'oku foaki ia 'i he ngaahi temipale mā'oni'oni 'o e 'Eikī. 'E hanga 'e ho'o tauhi pau ki he ngaahi fuakava kuo fakahoko aī, 'o fakafe'unga 'i koe mo ho fāmili ki he ngaahi tāpuaki 'o e mo'ui ta'engata.¹⁶

'Oku 'ikai ke toki hoko mai pē 'a e palē he hili 'a e mo'ui ko 'enī. Te ke lava 'o ma'u ha ngaahi tāpuaki lahi 'i he mo'ui ni, 'i ho'o fānaū mo e makapunā. 'Oku 'ikai fie ma'u ia ke mou fakafepaki'i toko taha e ngaahi feingatau 'o e mo'ui. Fakakaukau angē ki aī! Kuo folofola 'a e 'Eikī, "Te u [tau] mo ia 'oku [tau] mo koē, pea te u fakamo'ui ho'o fānaū."¹⁷ Na'e hoko mai kimui ange 'a e tala'ofa ko 'enī ki Hono kakai faivelengā: "Ko au ko e 'Eikī, te u fai 'enau ngaahi tau pea mo e ngaahi tau 'a 'enau fānaū mo e fānaū 'a 'enau fānaū, . . . 'o a'u ki he to'u tangata hono tolū mo hono faā."¹⁸

Kuo 'omi 'e hotau Palesiteni 'ofeina ko Tōmasi S. Monisoni 'a e fakamo'oni fakapalōfita ko 'enī. Na'ā ne pehē, "Oku ou fakamo'oni kiate kimoutolu 'oku 'ikai fa'a fakatatau hotau ngaahi tāpuaki kuo tala'ofa maī. Neongo 'e fakatahataha mai e ngaahi matangi,

pea 'uha lōvai hifo kiate kitautolu, ka 'e fakafiemālie 'i mo poupou 'i kitautolu 'e he'etau 'ilo ki he ongoongolelei' pea mo 'etau 'ofa ki he'etau Tamai Hēvani mo hotau Fakamo'ui, mo ha fiefia ki hotau lotō 'i he'etau 'a'eva angatonu mo tauhi 'a e ngaahi fekaū."

Na'e hoko atu 'a Palesiteni Monisoni 'o pehē, "Si'i kāinga 'ofeina, 'oua na'a mou manavahē. Ka mou fiefia. 'Oku hā ngingila mai 'a e kaha'ū 'o hangē pē ko ho'omou tu'i."¹⁹

'Oku ou tākaki atu 'eku fakamo'oni ki he lea ongo ko ia ne fai 'e Palesiteni Monisoni. 'Oku ou fakamo'oni ko e 'Otuā 'etau Tamai. Ko e Kalaisi 'a Sīsū. Kuo toe fakafoki mai Hono Siasī ki he māmanī. Te tau malava 'i He'ene mo'oni, ngaahi fuakavā mo e ngaahi ouaū 'o ikuna 'i 'a e manavaheē pea fehengahangai mo e kaha'ū 'i he loto tui! Ko 'eku fakamo'oni ia 'i he huafa toputapu 'o Sīsū Kalaisi, 'ēmeni. ■

MA'U'ANGA FAKAMATALĀ

1. Vakai, 2 Nifai 2:27.
2. Na'e ako'i 'e Pita e fakakaukau ko iā he'ene fakahaa'i e 'amanaki lelei ke "mou kau ai 'i he anga 'a e 'Otuā 'i ho'omou hao mei he kovi 'oku 'i he māmanī." (2 Pita 1:4).
3. Vakai, 'Epalahame 3:25.
4. Vakai, 2 Nifai 2:25.
5. Vakai, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 89:19; vakai foki, 'Isaia 45:3.
6. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 84:88.
7. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 122:7. Ko ha sippinga 'e taha 'o e liliu e fakakaukau, 'oku hā ia 'i he tohi Sāmē: "Fakamo'ui hoku laumālie; . . . [e] hoku 'Otuā, fakamo'ui ho'o tamaio'eiki 'a ia 'oku falala kiate koē. 'E 'Eikī, ke ke 'alo'ofa kiate au: he 'oku ou tangi kiate koe 'i he 'aho kotoa pē. . . . Te u fakafeta'i kiate koe 'aki hoku lotō kotoa pea te u fakaongoongolelei' i ho huafā 'o ta'engata." (Saame 86:2-3, 12).
8. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 98:2-3.
9. 'Oku hā e vahehongofulū 'i ha tohi 'e valu 'o e Fuakava Motu'ā: Sēnesi, Levitiko, Nōmipa, Teutalōnome, 2 Fakamatala Me'a Hokohoko, Nehemaia, 'Āmosi pea mo Malakai.
10. Malakai 3:10.
11. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 85:3.
12. 2 Timote 3:12.
13. Vakai, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 86: 8-11.
14. Vakai, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 107:18.
15. Vakai, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 132:47, 59.
16. Vakai, 'Epalahame 2:11.
17. 'Isaia 49:25; vakai foki, Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 105:14.
18. Tokāteline mo e Ngaahi Fuakava 98:37.
19. Thomas S. Monson, "Ke Mou Fiefia," *Liahona*, Mē, 2009, 92.